

- Пясецкий В.К. Среднеашельское местонахождение Меджибож // *Vita Antiqua*. — 2001. — № 3/4. — С. 125—134.
- Рековец Л.И. Меджибож — местонахождение териофауны и многослойная палеолитическая стоянка человека в Украине // *Вестник зоологии*. — 2001. — Т. 35. — № 6. — С. 39—44.
- Рековец Л.И. Териофауна и материальная культура местонахождения Меджибож // *Vita Antiqua*. — 2001a. — № 3/4. — С. 135—137.
- Степанчук В.М., Матвійшина Ж.М., Рижов С.М., Кармазиненко С.П. Початкове заселення і подальше освоєння території України давньою людиною: синтез археологічних і палеогеографічних даних // *Вісник Національної академії наук України*. — 2012. — № 8. — С. 34—46.
- Степанчук В.М., Рижов С.М., Матвійшина Ж.М., Кармазиненко С.П. Поновлення робіт на місцезнаходженні Меджибож: результати 2008—2009 рр. // *Кам'яна доба України*. — 2010. — 13. — С. 33—44.
- Степанчук В.М., Рижов С.М., Погорілець О.Г. Меджибож: нижньопалеолітична пам'ятка на схід від Карпат // *Археологія*. — 2012. — № 4. — С. 5—13.
- Rekovets L., Chepalyga A., Povodyrenko V. Geology and mammalian fauna of the Middle Pleistocene site Medzhybozh, Ukraine // *Quaternary International*. — 2007. — 160. — P. 70—80.
- Stepanchuk V., Ryzhov S., Rekovets L., Matviishina Zh. The Lower Palaeolithic of Ukraine: Current Evidence // *Quaternary International*. — 2010. — 223/224. — P. 131—142.

В.М. СТЕПАНЧУК, Д.В. КЕПІН

ДО ЮВІЛЕЮ СКІФСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЇ

Для численної когорти фахівців-археологів, як і для культурної спільноти загалом, 2013 р. став роком славнозвісного ювілею — 250-річчя скіфської польової археології. У 1763 р. за дорученням командира Нової Сербії, майбутнього губернатора Новоросійської губернії, генерал-поручника О.П. Мельгунова (1722—1788) був розкопаний великий курган Лита (Червона) Могила біля с. Кучерові Буєраки неподалік від фортеці Святої Єлизавети. Сучасним географічним орієнтиром цього місця є села Копані та Топило Знам'янського р-ну Кіровоградської обл. У подальшому пам'ятка отримала назву Мельгуновський курган.

Під час розкопок О.П. Мельгунова було виявлено низку яскравих речей, зокрема золотих. Серед них особливе значення мають меч та інші предмети військового спорядження, виконані в традиціях скіфського звіриного стилю, а також декілька визначних знахідок асирійського походження. Згодом цю пам'ятку, якою було започатковано польові досліджен-

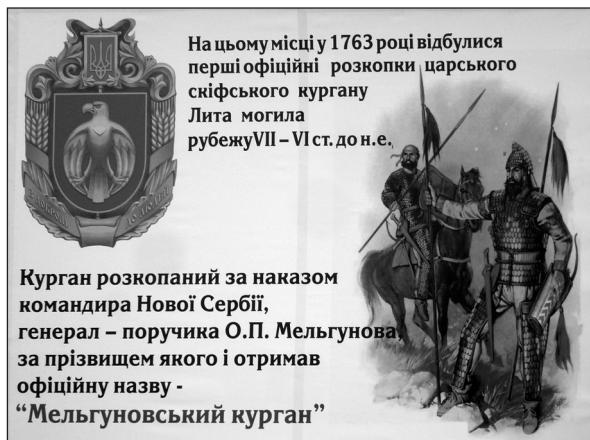
ня скіфських старожитностей, стали слушно пов'язувати з місцем поховання скіфського вождя, учасника передньоазійських походів степових кочовиків.

Саме цій визначній події була присвячена Міжнародна наукова конференція «Актуальні проблеми археології та історії раннього залізного віку», що проходила 14—16 жовтня 2013 р. в м. Кіровоград на базі Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Співорганізаторами конференції були Інститут археології НАН України, Кіровоградська обласна державна адміністрація, Знам'янська районна державна адміністрація та Знам'янська районна рада.

Як відомо, перманентні фінансові труднощі не сприяють проведенню будь-яких наукових форумів. Але, незважаючи на цю обставину, учасниками конференції стали 22 фахівці, які представляли дев'ять наукових центрів чотирьох держав (Україна, Росія, Молдова, Білорусь). Найчисленнішою була делегація київських вчених, спеціалістів у галузі археології раннього залізного віку. В роботі конференції

Учасники конференції біля Кіровоградського університету

Інформаційний стенд на місці Мельгуновського кургану

також взяли участь представники наукових осередків Харкова, Полтави, Одеси та Донецька.

На урочистому відкритті конференції зі словами привітання до її учасників звернулися голова Кіровоградської обласної ради М.М. Ковальчук, заступник голови Кіровоградської обласної адміністрації Г.Л. Пастух, проректор Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка І.А. Козир. На пленарному засіданні, крім учасників конференції, були присутні студенти-історики, крає-

знавці, музейні працівники, вчителі та викладачі навчальних закладів області.

У доповіді *О.Д. Моголова* (Київ) «Новое о Мельгуновском кургане» були наведені нові досить цікаві факти про цю видатну пам'ятку. Доповідь *Ю.В. Болтрика* (Київ) «Чи були скіфські кургани одноактними спорудами» була присвячена одному з гострих дискусійних питань сучасного скіфознавства. *Л.Т. Яблонський* (Москва) у доповіді «Царские курганы скифского времени в междуречье Урала и Илика (по итогам раскопок последнего десятилетия)» презентував блискучі знахідки з курганных поховань, досліджених останнім часом під його керівництвом.

На робочому засіданні заслухано 18 доповідей, більшість із яких (16) була пов'язана з актуальними питаннями раннього залізного віку досить широкого географічного ареалу (степ Північного Причорномор'я, український лісостеп, східні Карпати, білоруське Полісся). Хронологічно доповіді охоплювали передскіфський і скіфський періоди.

Складному й важливому питанню відносин ранньогальштатських східнокарпатських спільнот з носіями культур лісостепової смуги Північного Причорномор'я XII—X ст. до н. е. була присвячена доповідь *О.Г. Левицького* (Кишинев). З новими цікавими знахідками кінського

спорядження передскіфської доби ознайомив колег *І.В. Бруяко* (Одеса).

Більшість доповідей торкалася тих чи інших проблем археології скіфської доби лісостепової та степової смуг півдня Східної Європи. Деякі важливі особливості поховального ритуалу племен лісостепової зони були охарактеризовані в доповідях *С.В. Махортих* і *Д.С. Гречко* (Київ). *С.А. Скорий* і *В. Зимовець* (Київ) виступили з постановкою питання про наявність товарно-грошових відносин між населенням Лісостепу скіфської доби та еллінським світом Північного Причорномор'я. Про городища раннього залізного віку басейну р. Сейм розповів *Д.В. Каравайко* (Київ), а еволюцію клинкової зброї скіфської доби на теренах лісостепу висвітлив *О.В. Шелехань* (Київ). Результати ретельного вивчення деяких нових або відомих раніше пам'яток скіфського часу знайшли відображення в доповідях *І.Б. Шрамко* (Харків) «Зольник № 5 на западному укріпленні Бельського городища», *С.С. Бессонова* «Новый погребальный комплекс IV в. до н. э. в Поросье», *В.П. Білозора* «Об одной скифской статуе из собрания Кировоградского краеведческого музея» (Київ). Лісостепової проблематики торкалась і доповідь *С.Є. Рассадіна* (Мінськ) «Якимовская Свобода — городище скифской и раннесредневековой эпох».

Три різнопланові, але дуже змістовні доповіді стосувалися степової проблематики скіфського часу: *С.Я. Ольговський* (Київ) «Работа литейщиков в обозе скифского войска», *Ю.Б. Полідович* (Донецьк) «Зображення птахів з Мельгуновського кургану», *Л.І. Бабенко* та *С.А. Задніков* (Донецьк, Харків) «Круглые листовые бляхи из Александропольского кургана».

П'ять доповідей склали на конференції тематичний блок, присвячений історії вивчення пам'яток доби раннього заліза. Йдеться про доповіді *О.Б. Супруненка* (Полтава) «І.А. Зарецький — дослідник старожитностей скіфського часу в Поворсклі», а також доповіді кіровоградських дослідників: *І.А. Козир* «Матеріали раннього залізного віку з фондів Археологічного музею ім. Нінель Бокій», *О.В. Чорного* «Нінель Михайлівна Бокій — дослідник Мельгуновського кургану», *С.І. Шевченка* «Дослідження скіфських пам'яток Кіровоградщини», *К.І. Панченка* «Скіфська проблематика в дослідженнях Н.М. Бокій».

Усі фахівці, які брали участь в обговоренні доповідей (*І.В. Бруяко*, *С.С. Бессонова*,

С.В. Махортих, *Ю.Б. Полідович*, *С.А. Скорий* та інші), підкреслювали їхню актуальність і високий науковий рівень. Безумовно, представлені в багатьох доповідях наукові розробки стануть дієвим стимулом для розв'язання важливих питань археології раннього залізного віку.

Наукову частину конференції доповнила вдало продумана та добре організована культурна програма. Гості Кіровограда мали можливість ознайомитися з різноманітними та цікавими експонатами Археологічного музею Кіровоградського державного педагогічного університету, який носить ім'я відомого скіфознавця Нінель Михайлівни Бокій. Ця кіровоградська дослідниця зробила неоціненний внесок в археологічні дослідження скіфських старожитностей краю та пам'яток інших епох. Яскраві враження залишила екскурсія «Вулицями старого Єлисаветграда». Учасники конференції здійснили прогулянку історичною частиною Кіровограда, що вирізняється чудовими пам'ятками архітектури, серед яких перлиною є Обласний академічний музично-драматичний театр ім. М.Л. Кропивницького.

Не менш насиченою була й програма другого дня конференції. Науковці, представники державних установ і громадськості відвідали місце Мельгуновського кургану. Тут за сприяння Знам'янських районної державної адміністрації та районної ради відбулося урочисте відкриття інформаційного стенду, присвяченого цій видатній археологічній пам'ятці. Відповідно до рішення Кіровоградської обласної ради тут планується встановити пам'ятний знак у вигляді земляного насипу — моделі кургану, на вершині якого буде розміщено кам'яну скіфську антропоморфну стелу.

Усіх учасників дійства схвилювала сердечна зустріч, влаштована місцевою громадою с. Трепівка Знам'янського р-ну. А потім були незабутні зустрічі в місцевому краєзнавчому музеї, блискучий виступ фольклорного ансамблю, дружній обід з українськими стравами. Гості Кіровоградщини були вражені теплотою та щирістю спілкування з людьми, які по-справжньому люблять свою землю, оберігають народні традиції, шанують історичну пам'ять.

Міжнародна наукова конференція у Кіровограді пройшла на високому організаційному та науковому рівні, в атмосфері тепла й гостинності.

С.А. СКОРИЙ, І.А. КОЗИР